

FOLYÓIRATSZEMLE

ASZIMMETRIKUS HADVISELÉS

(Napjaink valósága)

Lits Gábor¹

Az aszimmetrikus hadviselés elgondolása nem új keletű. Az ellenség gyengeségét kihasználni és egyidejűleg koncentrálni a saját erőnket, alaplogikája a mindenkori hadviselésnek és volt már 2500 évvel ezelőtt is, mint ahogy azt a kínai Sunzi tábornok „a háború művészete” című könyvében leírta.

Philip Wilkinson a londoni Királyi Kollégiumból, ezen túlmenően még azt is kijelentette, hogy az USA és az egykori Szovjetunió között kialakult hideg háború kivételével - amelynek az elgondolása mindkét oldalról kölcsönösen garantálta a rombolást - az azóta eltelt időszakban valamennyi hadviselés aszimmetrikus volt és a jelenlegiek is azok. *Az emberek ma sokat beszélnek az aszimmetrikus hadviselésről és kétségtelenül többnyire valami másra gondolnak, mint nyílt katonai harcra, a nemzetközi terrorizmus és a lázadók ellen.*

Jelen cikk megkísérli leírni az aszimmetrikus fenyegetettség különböző megjelenési formáit, az egymástól eltérő kezdeményezéseket és az ezekre történő reagálásokat. Különösen szembetűnő és figyelemre méltó az amerikai fegyveres erők reagálása és eljárási módja erre a problémára.

Klasszikus szimmetrikus háborúhoz kapcsolódó fenyegetettség, a hidegháború vége óta, már nem jelentett veszélyt (fenyegetettséget) a nyugati országokra. *Az a fajta fenyegetettség, amely ma az embereket egymással szembe állítja, nem állami, hanem szubnacionális, többnyire terrorista szervezetektől ered.*

Az USA-ban már a 2001. szeptember 11- i csapás előtt felismerték az országra veszélyt jelentő aszimmetrikus fenyegetettséget.

¹ Dr. Lits Gábor nyá. alezredes.

A „Preparing for Asymetry” tudósításában, amely a szörnyű csapás előtt pontosan 10 nappal jelent meg, írja **Melissa Applegate** a **Nemzeti Hírszerző Tanács** elemzője: *„Az aszimmetrikus támadásokat nem szabad másodlagos vagy periférikus, hagyományos veszélyként kezelni. Az USA fegyveres erőinek az aszimmetrikus környezetet pontosan olyan jól kell uralnia, mint a hagyományost, mert az aszimmetria nem egyszerűen csak egy fenyegetést jelent.”*

A *Pentagonnak, a Quadrennial Defense Review – ben négyévenként megjelenő stratégiai elemzése* 2006 – ban a megváltozott fenyegetettségi helyzetről ír: Egy vázlatban grafikusán is ábrázolják a hagyományos és az új aszimmetrikus feladatokat.

Az amerikai fegyveres erők képességeit az új feladatok irányába kell elmozdítani, miközben a meglévő képességeknek a hagyományos háború sikeres vezetésére és megvívására is fenn kell maradnia.

Az aszimmetrikus kihívások vonatkozásában a következőkben van szó:

- Irreguláris fenyegetések – olyan csoportok vagy személyek részéről, akik nem hagyományos eszközöket alkalmaznak azért, hogy a hagyományos erők, fegyverzet vonatkozásában, fölényben lévő ellenség ellen érvényesítsék akaratukat.
- Katasztrófaszintű (méretű) fenyegetés – mint pl. tömegpusztító fegyverek beszerzése, birtoklása és felhasználása.
- Zavarójellegű fenyegetés pl. a hagyományos katonai műveleteknek, újabb, illetve forradalmi jellegű találmánnyal vagy képességekkel történő megzavarása.

Figyelemre méltó a vázlat általi szemléltetés, mely szerint a hagyományos fenyegetés ezen az ábrán az összes fenyegetésnek csupán a negyedét teszi ki, ugyanakkor azonban a fegyveres erők jelenlegi képességének nagyobbik részét kötik le. Az ábra ezzel a Pentagonban is aláhúzza a változó, megváltozott fenyegetettségi helyzetnek a jelentőségét.

A fenyegetettségi skála

A jelenlegi aszimmetrikus konfliktusokban a terroristák részéről a legnagyobb mértékben elterjedt és a legeredményesebben alkalmazott fegyverek közé tartoznak a *saját készítésű robbanó testek az un IED²-ek, és az aknák. Öngyilkos merényletek, orgyilkosságok, emberrablások és orvlövészek* jelentik a további fenyegetéseket a krízis területek polgári lakossága a védő csapatok és a missziós erők (NATO, ENSZ, EU) számára. *A kémiai, biológiai és az un. agroterrorizmus általi fenyegetés sem zárható ki.*

A lázadók, felkelők, terroristák eddigi leghalálosabb fegyverei a technológiailag fölényben lévő kolíciós erők ellen az **IED** – ek (az összeeszkábált robbanó szerkezetek). Ezeknél olyan robbanó szerkezetekről van szó, amelyek sokrétű, változatos kioldó mechanizmussal hozhatók működésbe, általában katonai, vagy önállóan készített robbanó testekből állnak. Irakban főként aknavető és tüzérségi gránátokat alkalmaznak robbanó testként, amelyek *Szaddam Husszein* számtalan hadianyag raktáraiból származnak. Az **IED**-ek minősége és robbanó ereje is állandóan növekszik, olyannyira, hogy az időközben pótlólagosan páncélozott járműveket is képesek szétrombolni. Gyakran hajtanak végre velük kísérleti, bemutató jellegű merényleteket saját propagandájuk erősítésére és az ellenség demoralizálására. *Ezeket a merényleteket felveszik videóra és közzéteszik az interneten is.*

A kémiai és biológiai harcanyagok egy további nagy fenyegetést jelentenek az aszimmetrikus hadviselés keretein belül. Változatlanul nagy az aggodalom, hogy ilyen jellegű fegyvereket vetnek be a koalíciós erők, de a polgári lakosság ellen is, a válságövezetben vagy akár a hátszágban is.

Az agroterrorizmus is további aszimmetrikus fenyegetési mód. Hasonlóan a polgári élelmiszeripar zsarolásához, veszélyezteti a lakosság élelmiszer ellátását. *Vírusok, baktériumok, gombák, kártevők elhelyezésével (terjesztésével, alkalmazásával) fenyegetik a mezőgazdaságot és ezzel az emberiség táplálék láncát.* A veszélypotenciál ezen a téren is, a legújabb vizsgálatok, tapasztalatok alapján, viszonylag nagyra értékelhető, mivel eddig még hiányoznak a hatékony ellen intézkedések. *Az is bizonyított, hogy az al-Qaida afganisztáni kiképző táboraiban már folyik a képzés, hogyan mérjenek csapást az országok élelmiszerellátására.*

² IED= Improvised Explosive Devices= összeeszkábált robbanó szerkezet.

Ebből következően egyes feltételezések abból indulnak ki, hogy a terroristák az élelmiszerek legnagyobb hatású mérgezésével esetlegesen tömeggyilkosságot terveznek végrehajtani. Egy ilyen jellegű csapás közvetlen veszélye jelenleg inkább csekélynek mondható, azonban egy ilyen jellegű csapás kihatásai *katasztrófális méreteket, nagyságot* öltenének.

Iraki és Afganisztáni tapasztalatok

A szövetséges fegyveres erőket Irakban és Afganisztánban ért kihívások megfelelnek az aszimmetrikus hadviselés tapasztalatainak. Az **Operation Iraqi Freedom** (iraki szabadság hadművelet) tapasztalatairól készült elemzések, statisztikák megvilágítják azokat a veszélyeket, amelyeknek ebben az aszimmetrikus háborúban, a reguláris fegyveres erők és az iraki polgári lakosság ki voltak (ki vannak) téve. A különböző terrorista támadások halálos áldozatainak, sebesültjeinek egyre növekvő száma bizonyítja, hogy a *jelenlegi politikai és technikai intézkedések* nem elegendők ahhoz, hogy *leküzdjék az erőszakot* és helyreállítsák (megteremtsék) a demokratikus viszonyokat Irakban.

Időközben az amerikai fegyveres erőkhöz belül is felismerték az aszimmetrikus háborúvezetés irányvonala megváltoztatásának a szükségyszerűségét. Eddig az volt a vélemény, hogy ha nagyméretű „szimmetrikus” ütközetre jól fel vannak fegyverezve, a békefenntartó műveletet és a terroristák, a lázadók leverését is könnyű, egyszerű kezelni. **Ez a feltételezés Irakban tévesnek bizonyult.** Az amerikai hadsereg új doktrínájában, amelyet 2007 végén adtak ki, új eljárási mód került meghatározásra a felkelők, a lázadók leverésére. *Egy aszimmetrikus hadviselés stratégiájának felül kell múlni a tisztán katonai aspektusokat, szemléletet.*

Az új eljárás alap gondolatát a **lakosság támogatásának a megnyerése** és a lázadóknak ettől a bázistól való izolálása képezi. Az új alapelv *Gerald Templer brit tábornok* tapasztalataira vezethető vissza, aki a *Malaysiai-válság* folyamán kifejlesztette a „*Szív és szellem megnyerése*” koncepciót. *Templernek* sikerült akkor a lakosságot gazdasági, szociális, politikai és katonai intézkedésekkel megnyerni, ezáltal a kommunista lázadóktól elszigetelni és azokra csapást mérni.

Az aszimmetrikus hadvezetésnek a hadműveleti változások mellett természetesen technikai kihatásai is vannak a fegyveres erők felszerelése vonatkozásában. A jelenlegi helyzet megköveteli az

amerikai fegyveres erők **nagy létszámú** jelenlétét az aszimmetrikus konfliktusokban és az ezzel sajnálatosan együtt járó nagy veszteségeket. ***Mindezek egyrészt sürgős cselekvéseket igényelnek a felszerelések javítása, a harcászati eljárások módosítása terén***, másrészt költségvetési lehetőségei alapján ***hatalmás méretű beruházásokat*** követel meg sokoldalú és költséges fejlesztésekbe.

Az **IEDS** - ek elleni, valamennyi intézkedés koordinálására, az **USA Védelmi Minisztérium** 2006 - ban megalapította az **IEDDO** - t³, az **IED** - eket legyőző szervezetet, amely az aknák leküzdésére szolgáló módszerek és eszközök vonatkozásában együttműködik az amerikai **Energiái Minisztérium** valamint különböző amerikai cégek és egyetemek laboratóriumaival.

Technológiák az ellenintézkedésekre

Az **IED** - ek leküzdését szolgáló intézkedések, módszerek, és eszközök fejlesztésének a legmagasabb szintű prioritása jelenleg az **USA**-ban van. A **JIEDDO** által meghirdetett projekteken magas szintű, nagy értékű eszközök bevonásával dolgoznak, és valamennyi projekt számára az eredmény elérésére rövid határidőt jelöltek meg. A fejlesztés megkezdésétől az új eszközöknek a csapatokhoz történő kiszállításáig **6-tól maximum 18 hónapig** terjedő határidőket szabtak meg. Mindenekelőtt azonban az aknák leküzdése az elsődleges cél és ezek vonatkozásában megfelelő programok mégis inkább középlejáratú időszak alatt várhatók.

Az IED-ek elleni védelem

A robbanó töltetek felderítésére az elmúlt időszakban több egymástól független program indult. Ezek között több olyan van, amelyek a „**terület megváltozása**”, azaz egy meghatározott területen, egy meghatározott időn belül ***bekövetkezett változások*** alapján kívánják felderíteni a helyzetet. Az ahhoz eredményesen szükséges ***felvételek száma igen magas***, mivel a lehető legrövidebb időn belül, sűrű

³ JIEDDO= Joint Improvised Explosive Device Defeat Organization
=Összeeszkábált robbanó szerkezeteket legyőző szervezet.

sorrendben kell a felvételeket az ellenőrizendő területről elkészíteni, amelyet, ezt követően bonyolult *képfeldolgozás és kiértékelés* követ. Ezen túlmenően, a tevékenységnek csak egy meghatározott részét lehet automatizálni, egy részét a kezelőnek személyesen kell végrehajtani. A különböző robbanó testek **spektrumanalízissel**, távolról történő felderítése jelenleg még az alapkutatás területére tartozik. Műszaki hasznosítása, gyakorlati felhasználása a közel jövőben nem várható.

Az IED – ek rádió jelekkel, távrobbantással történő működésbe hozatalának csökkentésére, eddig eredményesen alkalmazták a zavaró adókat (Jammer). Ennek elkerülésére, az ellenség, a frekvencia tartomány kiszélesítésével, illetve vezetékkel való összeköttetéssel, és azzal történő gyújtással válaszolt.

Sikerrel lehetne **nagy erejű mikrohullámok (HPM)⁴** alkalmazásával az aknák felrobbantását megakadályozni. Az IED - ek **HPM** fegyverekkel történő leküzdésének lehetőségét több program is vizsgálja. Demonstrációkkal már folynak a gyakorlati kísérletek, de jelenleg még igen nagyok a technikai kivitelezés problémái.

Robotok

Különböző feladatokra, alkalmazásokra, *önjáró, távvezérelt felszíni robotokat* fejlesztettek ki. Ezeket a robotokat eddig pl. a gépjárművek alsó részének (fenéklemez, alváz) ellenőrzésére, bombák eltávolítására és hatástalanítására, épületek és *rejtekhelyek ellenőrzésére*, vagy *orvlövészek helyének* a meghatározására alkalmazták és alkalmazzák jelenleg is.

Védőfelszerelések gép- és harcjárművekre

Az amerikai fegyveres erők nem védett járművei számára kiegészítő páncélzatot fejlesztettek ki az un. Add - On Armour Kits -et (vértet hozzáadása). A vértet lényegében olyan acéllemez rendszerből áll, amelyet a helyszínen szerelnek fel a járműre. *Ennek ellenére az ezzel elérendő védelmi szint gyakran nem elegendő, mivel a terroristák egyre erősebb, hatásosabb IED-et alkalmaznak.*

⁴ HPM= High Power Mikrowave= nagy erejű mikrohullám.

A lakott területen történő bevetésre tervezett **ABRAMS harckocsi** számára kiegészítő védelemként „*Tank Urban Survival Kit*”-et (harckocsi mentőláda szett) terveztek. Ehhez a készlethez tartozik pl. a toronyban lévő géppuska kiegészítő vértete és egy alul a parancsnok számára (mellvédelem). A jármű két oldalán reaktív páncélzat és „*Slat Armour*” (léc vértete) szolgál a harcjármű oldalainak páncélelhárító fegyverek elleni védelmére. A „*Slat Armour*”-t más típusú páncélozott járműveken is alkalmazzák kiegészítő védelemként. Tulajdonképpen egy acélrácsról van szó, amely a *jármű külső kontúrjától 5-30 cm-re van a jármű köré* szerelve. A rácszat úgy hat (véd), hogy a repülő robbanó fej tulajdonképpen már a rácson, a becsapódás előtt felrobban és ezáltal, a járműre gyakorolt hatása, jelentősen lecsökken.

Végezetül néhány gondolat

Az aszimmetrikus hadviselés nagyon összetett, sokoldalú és sokrétű feladatokat jelent illetve azok megoldását teszi szükségessé. A bemutatott példákkal csak a kisebbik részét lehetett áttekinteni az *aszimmetrikus hadviseléshez* szükséges új technológiáknak, intézkedéseknek és harcmódoknak.

A leglényegesebb jellemzője az aszimmetrikus hadviselésnek, hogy nem szabályszerű hadseregek állnak egymással szemben. Többnyire egy reguláris hadseregnek kell egy nehezen látható és felismerhető, illetve nehezen elérhető ellenséggel szemben állni, amelyik ezen kívül szervezetében, harcászatiában és eszközeinek megválasztásában is nagyon rugalmas. Tevékenységében sem erkölcsi, magatartásbeli szabályok, sem morális, sem jogi megkötések nem korlátozzák. Ez a szinte korlátlan rugalmasság (teljesen váratlan, ad hoc, pillanatnyi, változatos) *jeleníti meg a tulajdonképpeni aszimmetriát* és ezzel azt a kihívást , amelyet a **reguláris fegyveres erők** számára, a mai időkben, úgy technikailag mint harcászatiilag, hadműveletileg jelent.

Megengedhető az a feltételezés, hogy a jövő konfliktusai is inkább aszimmetrikus formában lesznek feltételezhetőek. Ezzel a problémával való szembenállás, hosszantartó feladatot jelent a demokratikus államoknak és hadseregeknek.

Rögtönzött robbanószerkezetek jelenítik meg ma a legnagyobb fenyegetettséget a fegyveres erők részére

AFP / Associated Press / Getty

Enfal / Reuters

IED robbantás Irakban

Aknától felrobbant Dingo 1

Fenyegetettség összeeskábált robbanószerek által

IED hatástalanítására alkalmazott mini robot

STRYKER pótlólagosan hozzáépített páncélzattal